KULLEĠĠ SAN BENEDITTU
Sekondarja, Ħal Kirkop

Marka

EŻAMI TA' NOFS IS-SENA – 2015/16

IT-TIENI SENA **MALTI** **Ħin: Sagħtejn u kwart**

Isem: ________________________________ **Klassi:** ___________

Istruzzjonijiet lill-istudenti:

Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub.

Ortografija, punteġġjatura, sintassi, ideat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.

GĦALL-UŻU TAL-GĦALLIEMA

Mistoqsija	A	B	Ċ	D	E	F	ORAL		TOTAL
Marki	12	10	4	6	28	20	10	10	100
Marka tal-istudent									

KUMMENTI

____

____

____

____

____

Taqsima A: IS-SILTA TAL-FEHIM MILL-QARI

Aqra sewwa din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

Il-Komunikazzjoni f'Malta tul is-snin

Il-komunikazzjoni hija aspett mill-aktar importanti fil-ħajja tagħna, tant li l-ħin kollu nfittxu u naraw kif se nikkomunikaw aħjar. Hawnhekk se nagħtu ħarsa ħafifa lejn uħud mill-mezzi differenti ta' komunikazzjoni li kellna fi gżiritna tul is-snin u kif dawn żviluppaw matul is-sekli. (par.1)

Il-Banditur huwa dak ir-raġel li fi żmien il-Kavallieri, kien iwassal l-aħbarijiet lin-nies. Dan kien imur fil-pjazza, flimkien ma' raġel ieħor li kien idoqq it-trumbetta, tanbur jew qniepen, u hemmhekk kien jaqra l-bandu (l-aħbarijiet) bit-Taljan u wara jispjegah bil-Malti. (par.2)

Il-Qniepen kellhom irwol mill-aktar importanti. Fl-imgħoddi, meta n-nies tal-irħula ma kellhomx arloġġ, kienu jqassmu l-ġurnata u l-ħin bid-daqq tal-qniepen tal-knisja. Dan id-daqq kien importanti wkoll fi ġrajjiet storiċi, fosthom biex iħabbru l-ħbit mit-Torok u r-rebħa tal-Assedju l-Kbir. (par.3)

Fl-1839 l-istampa ngħatat il-libertà u għalhekk wieħed seta' juri ħsibijietu fil-gazzetti. Fost il-gazzetti li kienu jinħarġu u li llum m'għadhomx jiġu stampati nsibu l-Berqa, Malta Tagħna, Il-Ħajja, il-Poplu u Il-Ġens.(par.4)

Kienet is-sena 1860 meta beda s-servizz tal-posta bejn irħula f'Malta stess. Għall-ewwel kienu jintbagħtu ittri lejn Tas-Sliema, il-Furjana u l-Belt. Bejn l-1954 u l-1981, minħabba li kien hemm żieda sostanzjali fl-ammont ta' ittri li kienu qed jintbagħtu, l-uffiċċju tal-posta fetaħ diversi fergħat madwar Malta. Iżda llum il-ġurnata, minħabba mezzi ġodda ta' komunikazzjoni, is-servizz tal-posta m'għadux imfittex daqs qabel, għalkemm żdied it-twassil fid-djar ta' pakketti li jkun fihom prodotti mixtrija minn barra minn Malta. (par.5)

Ir-Radju li ġie vvintat minn Gulglielmo Marconi fl-1901, beda dieħel ukoll f'Malta. Fl-1935, iddaħħal ir-*redifussion* li kien jaħdem bil-cable u kien f'għamla iżgħar mir-radjijiet. Ir-*redifussion* kien iservi wkoll biex javża lin-nies li kien se jkun hemm xi ħbit mill-ajru fi żmien it-Tieni Gwerra Dinjija. (par.6)

It-televiżjoni daħal f'Malta fl-1957 meta r-Rai beda jittrasmetti servizz bl-iswed u bl-abjad anki f'Malta. L-ewwel servizz bil-Malti ġie trasmess fl-1962 b'erba' sigħat ta' programmi fil-ġimgħa. Dawn komplew jiżdiedu maż-żmien sakemm illum il-ġurnata nsibu diversi stazzjonijiet Maltin li jxandru erbgħa u għoxrin siegħa kuljum. **(par.7)**

It-telefown beda jitħaddem f'Malta fl-ewwel nofs tas-seklu għoxrin. Li xi ħadd ikollu telefown kienet xi ħaġa ta' lussu u għalhekk familja waħda biss f'kull triq kien ikollha dan is-servizz. L-operatur ewlieni tal-linji fissi f'Malta kien iġib l-isem ta' Telemalta Corportaion. Lejn **tmiem is-seklu** għoxrin, f'Malta beda dieħel l-użu tal-**mowbajls**.

Għall-bidu, dan ukoll kien servizz ta' lussu iżda kif nafu, illum, il-mowbajl sar parti mill-ħajja tagħna. **L-internet** daħal bejn wieħed u ieħor fl-istess perjodu li miegħu ġab rivoluzzjoni kbira fil-qasam tal-komunikazzjoni soċjali. Illum il-ġurnata dan is-servizz avvanza ħafna tant li ssib diversi persuni li għandhom aċċess għall-internet f'kull ħin tal-ġurnata, inkluż fuq il-mowbajl personali tagħhom. **(par. 8)**

Bl-avvanzi kbar li seħħew, speċjalment fl-aħħar għexieren ta' snin, saret aktar faċli biex nikkomunikaw mhux biss ma' dawk li niltaqgħu magħhom ta' spiss iżda wkoll ma' nies li jinsabu 'l bogħod minna u dan, f'ħin qasir. **(Par. 9)**

Silta addattata mill-artiklu **Il-Komunikazzjoni f'Malta Tul is-Snin** ta' Bertram Portelli.

Taqsima A: Fehim mill-Qari **(12-il marka)**

Wieġeb il-mistoqsijiet skont is-silta li qrajt.

Agħżel it-tweġiba t-tajba billi timmarka X fil-kaxxa x-xierqa:

1a.	F'din is-silta rajna kif żviluppat il-komunikazzjoni		Fid-dinja kollha
			F'pajjiżna
			Fl-Ewropa

1b.	Kemm-il tip differenti ta' komunikazzjoni rajna f'din is-silta?		Seba' tipi differenti
			Għaxar tipi differenti
			Disa' tipi differenti

(marka l-waħda)

2. X'kien xogħol il-banditur? (par.2)

____ **(marka)**

3. X'kien l-iskop tal-qniepen fl-imgħoddi? (par.3)

____

____ **(marka)**

4. Għaliex bejn l-1954 u l-1981 l-uffiċċju tal-posta fetaħ diversi fergħat madwar Malta?

____ **(marka)**

5. Għaliex qabel familja waħda biss f'kull triq kien ikollha sett tat-telefown?

____

____ **(marka)**

6. Għal min qiegħed jirreferi l-pronom **tagħhom** f'paragrafu 8?

____ **(marka)**

7. Għaliex illum saret iktar faċli biex nikkomunikaw?

____ **(marka)**

8. Mis-silta sib kelma li tfisser:

a. jwassal (par.7) - ______________ **b.** bidla (par.8) ______________

(marka l-waħda)

9. Agħti kelma waħda li tagħmel sens skont is-silta flok il-kliem li ġej:

a. iħabbru (par.3) - ______________ **b.** Tmiem is-seklu (par.8) - _____________

(marka l-waħda)

Taqsima B. Il-Grammatika **(10 marki)**

1.	Imla l-vojt bl-għadd imtenni tal-kelma **"idu"**	Waqt li kien qiegħed jilgħab ma' sħabu Mario waqa' u weġġa' _____________. (marka)
2.	"In-nanna għamlet il-kosksu bil-ful". Il-kelma **ful** qiegħda: Agħmel linja taħt it-tweġiba t-tajba.	a. Fis-singular b. Fil-kollettiv ċ. Fil-plural (marka)
3.	Liema minn dawn in-nomi huma fil-plural miksur? (Immarka t-tweġibiet billi tagħmel linja taħt il-kliem)	Mezzi (par. 1) programmi (par. 7) qniepen (par. 2) djar (par. 5) mowbajls (par. 8) aħbarijiet (par. 2) (marka l-waħda)
4.	Aqta' sing taħt il-kelma li fiha l-**pronom mehmuż** li jidher f'din is-sentenza.	Fl-1839 l-istampa ngħatat il-libertà u għalhekk wieħed seta' juri ħsibijietu fil-gazzetti. (marka)
5.	Immarka b'linja l-frażi **fl-istat kostrutt** fis-sentenza:	L-għalliema ħadu t-tfal tal-iskola Mġarr ix-Xini sabiex japprezzaw in-natura Għawdxija. (marka)
6.	Aqleb fis-**singular.**	Il-qniepen kellhom irwol mill-aktar importanti. Il-______________ kellha rwol mill-aktar importanti. (marka)

7.	Għaqqad dawn il-kliem immarkati f'kelma waħda bl-użu tal-**pronom mehmuż**.	a. Mario **kisser il-vażun lil ommu**. Mario ___________________. b. Rita **xtrat libsa ġdida lit-tifla.** Rita _____________________ (marka l-waħda)
8.	Mit-tieni paragrafu sib **pronom dimostrattiv** u iktbu fil-kolonna ta' faċċata.	Il-pronom dimostrattiv: _________________ (marka)

Taqsima Ċ. L-Idjomatika **(4 marki)**

Liema **qwiel** minn dawk li studjajt joqogħdu għal dawn is-sentenzi?

1. Mariella kienet ilha twissiha lil ommha biex lit-tifla ma tagħtihiex dak kollu li trid. Issa tilfet il-kontroll tagħha.

____

2. Minflok joqgħod jitgħażżen, Pietru ħaseb li aħjar imur jibda jkaħħal il-kamra li tant kien ilu biex jibda.

____

Taqsima D: Il-Kitba Funzjonali **(6 marki)**

D. Il-Kitba ta' Deskrizzjoni

F'madwar 40/60 kelma, iddeskrivi lill-ikbar ħabib/a tiegħek.

____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Taqsima D. Il-Letteratura	**(30 marka)**

Di. Il-Poeżija (Nadriet 2 ta' Tarċisju Zarb) (20 marka)

1. Dawn huma l-ewwel żewġ strofi minn poeżija li qrajt matul din is-sena.

Kull flgħaxija xħin id-dalma
tifrex tulha u l-ħajja tnin
minn ġo knisja mwarrba, siekta,
jidwi leħen. Ilu s-snin

b'karba mnikkta, b'rogħda kbira,
lil min jersaq isemmagħlu
din il-ġrajja ta' żmien ilu.
Tisma' n-nies, titriegħed bħalu

a. X'jisimha l-poeżija u min kitibha?

____(2 marki)

b. Għaliex il-poeta jikteb li n-nies titriegħed bħal-leħen?

____(marka)

ċ. Għid fi kliemek u fil-qosor il-ġrajja li jirrakkonta l-leħen.

____

____

____(2 marki)

d. X'ton juża l-poeta f'din il-poeżija?

____(marka)

e. Ikteb par kelmiet li jirrimaw minn dawn iż-żewġ strofi li għandek hawn fuq?

____ (2 marki)

2. Dawn li ġejjin huma żewġ strofi minn poeżija li qrajt matul din is-sena.

Il-balluta lil xuxitha
Nokkli nokkli qed tagħmilha,
F'dar in-nemel ma nafx x'ġara,
Fixla u għawġ donnu daħlilha. *(Strofa A)*

In-nagħaġ qamu jirgħaw kmieni,
Il-mogħoż tgezzu ġol-widien,
Is-serduk jidden flgħaxija,
Kollu mgħaxxex id-dubbien. *(Strofa B)*

a. X'jisimha l-poeżija u min kitibha?

____(2 marki)

b. Minn **Strofa A** agħżel kelma li turi li din il-poeżija qed titkellem fuq xi ħaġa li tista tkun ta' periklu u inkwiet?

____(marka)

ċ. Fi **Strofa B** jissemmew erba' ħlejqiet. Liema huma dawk it-tnejn li l-iktar huma mifxula u allura qed jagħmlu affarijiet li mhumiex normali fin-natura tagħhom?

____(2 marki)

d. Lejn l-aħħar tal-poeżija l-qarrejja jingħataw żewġ pariri - biex inaddfu l-bjut u jiftħu l-bjar. X'importanza għandhom dawn iż-żewġ pariri għall-pajjiż tagħna?

____

____

____

____(2 marki)

3. Din hija silta minn poeżija li qrajt matul din is-sena.

Meta ninżel hawnhekk filwaqt li ħamra
ix-xemx tistaħba wara l-Fuqqanija,
u nara d-djar u 'l fuq mid-djar xi tamra
isewdu fuq il-ward ta' dik id-dija;

Filwaqt li f'qalb li tħobb tixgħel bħal ġamra
ix-xewqa tal-mistrieħ ġo dar kennija
u l-aħħar xbejba, li x-xemx għamlet samra,
titla' b'xi midra u jew b'xi luħ mgħobbija;

a. X'jisimha l-poeżija u min kitibha?

____(2 marki)

b. Liema huma ż-żewġ kuluri li l-iktar li jispikkaw fl-ewwel strofa?

____(2 marki)

ċ. Mis-silta sib u ikteb similitudni.

____(marka)

Dii. Ir-Rumanz (Fuklar Qadim u Bnadar Imċarrta ta' Trevor Zahra) (10 marki)

> **"Jien … u intom ilkoll," beda jgħidilna Toni minn taħt l-ilsien. "Aħna lkoll bnadar. Nixxejru 'l hawn u 'l hinn skont il-burdati tar-riħ. Ħsiebna dejjem li nperpru b'saħħitna kollha, nagħmlu ħafna ħsejjes qisna rridu ninqatgħu mill-irbit u nitilqu għal riħna… xejn ma nintebħu li mingħajr l-id soda tal-arblu, it-tperpir kollu tagħna jiżvinta fix-xejn."**

Din hi parti minn monologu ta' Toni fil-bidu tar-rumanz.

1. Spjega fi kliemek u b'eżempji mill-ħajja ta' madwarna għala Toni jqabbel lilna l-bnedmin mal-bnadar.

____

____

____

____

____(3 marki)

2. Fil-bidu tar-rumanz l-awtur jimmaġina li r-riħ u l-bnadar qed ikellmu lil xulxin u jagħtihom burdati li wieħed jista' jarahom biss fina l-bnedmin. Għalhekk ngħidu li l-awtur qed ____________________ r-riħ u l-bnadar. (marka)

3. Fejn kienu twieldu Toni u oħtu Grace?

____(marka)

4. X'xogħol kienu jagħmlu z-zija Ġemma u z-zija Antida?

____(marka)

5. Minn dak li qrajt s'issa, iddeskrivi fi kliemek lin-nanna Ġolina.

____

____

____

____(2 marki)

6. Minn dak li qrajt s'issa, iddeskrivi fi kliemek liz-zija Antida.

____

____

____

____(2 marki)

Taqsima E. Il-Komponiment	(20 marka)

Agħżel **WIEĦED** minn dawn it-titli u ikteb komponiment ta' madwar 250 kelma.

1. Narrattiv: *Ikteb komponiment li jibda bil-kliem:* Is-sajjetti bdew ifaqqgħu waħda f'waħda u r-ragħad kien qisu t-tgergir ta' kelb kbir irrabjat. Ix-xita ma kienet waqfet xejn…

2. Deskrittiv: Il-karozza jew il-mutur tal-ħolm tiegħi.

3. Argumentattiv: X'inhuma l-vantaġġi u l-iżvantaġġi li fl-iskejjel sekondarji l-istudenti jkunu mħallta, bniet u subien flimkien. Aħjar kieku l-iskejjel sekondarji jkunu bniet biss jew subien biss? Għaliex?

Spazju biex tagħmel il-pjan għall-komponiment tiegħek. Ma jingħatawx marki għall-pjan.